

संवर द्वार

(६)

प्रतिज्ञा (दोहरा)

आस्रवकौ अधिकार यह, कह्यौ जथावत जेम।
अब संवर वरनन करौं, सुनहु भविक धरि प्रेम॥१॥

शुद्धार्थ :-आस्रव-बंधनुं कारण. जथावत=जेवुं जेठे तेवुं. संवर=आस्रवनो निरोध.
वरनन=कथन.

अर्थ :-आस्रवना अधिकारनुं यथार्थ वर्णन कर्युं, उवे संवरनुं स्वरूप कहुं छुं,
ते छे भव्यो ! तमे प्रेमपूर्वक सांभणो. १.

ज्ञानरूप संवरने नमस्कार (सर्वेया अेकत्रीसा)

आत्मकौ अहित अध्यात्मरहित ऐसौ,
आस्रव महातम अखंड अंडवत है।
ताकौ विसतार गिलिबेकौं परगट भयौ,
ब्रह्ममंडकौ विकासी ब्रह्ममंडवत है॥
जामें सब रूप जो सबमें सबरूपसौ पै,
सबनिसौं अलिप्त आकास-खंडवत है।
सोहै ग्यानभान सुद्ध संवरकौ भेष धरै,
ताकी रुचि-रेखकौं हमारी दंडवत है॥२॥

शुद्धार्थ :-अडित=भूरुं करनार. अध्यात्म=आत्म अनुभव. महातम=घोर अंधकार.

आसंसारविरोधिसंवरजयैकान्तावलिप्रास्रव-

न्यक्कारात्प्रतिलब्धनित्यविजयं सम्पादयत्संवरम्।

व्यावृत्तं पररूपतो नियमितं सम्यक्स्वरूपे स्फुर-

ज्योतिश्चिन्मयमुज्ज्वलं निजरसप्राग्भारमुज्जृम्भते॥१॥

અખંડ=પૂર્ણ. અંડવત=અંડાકાર. વિસતાર=ફેલાવો. ગિરિવેકોં=ગળી જવાને માટે. બ્રહ્મખંડ(બ્રહ્માંડ)=ત્રણ લોક. વિકાસ=અજવાળું. અલિપ્ત=અલગ. આકાસ-ખંડ=આકાશનો પ્રદેશ. ભાન (ભાનુ)=સૂર્ય. રુચિ-રેખ=કિરણરેખા, પ્રકાશ. દંડવત=પ્રણામ.

અર્થ :-જે આત્માનો ઘાતક છે અને આત્મ-અનુભવથી રહિત છે એવો આસ્રવરૂપ મહા અંધકાર અખંડ ઈંડાની જેમ જગતના બધા જીવોને ઘેરી રહેલ છે. તેનો નાશ કરવાને માટે ત્રણ લોકમાં ફેલાતા સૂર્ય જેવો જેનો પ્રકાશ છે અને જેમાં સર્વ પદાર્થો પ્રતિબિંબિત થાય છે અને પોતે તે બધા પદાર્થોના આકારરૂપ થાય છે^૧ તોપણ આકાશના પ્રદેશની જેમ તેમનાથી અલિપ્ત રહે છે, તે જ્ઞાનરૂપી સૂર્ય શુદ્ધ સંવરના વેશમાં છે, તેના પ્રકાશને અમારા પ્રણામ છે. ૨.

ભેદવિજ્ઞાનનું મહત્ત્વ (સવૈયા તેવીસા)

સુદ્ધ સુછંદ અભેદ અબાધિત,
 ભેદ-વિગ્યાન સુતીછન આરા।
 અંતરભેદ સુભાવ વિભાઝ,
 કરૈ જડ--ચેતનરૂપ દુફારા ॥
 સો જિન્હકે ઊરમૈં ઉપજ્યૌ,
 ન રુચૈ તિન્હકૌં પરસંગ-સહારા।
 આતમકો અનુભૌ કરિ તે,
 હરચૈં પરચૈં પરમાતમ-ધારા ॥૩॥

શબ્દાર્થ :-સુદ્ધ(શુદ્ધ)=નિર્વિકાર. સુછંદ(સ્વચ્છંદ)=સ્વતંત્ર. અભેદ=ભેદ-રહિત—એક. અબાધિત=બાધા રહિત. સુતીછન(સુતીક્ષ્ણ)=અતિશય તીક્ષ્ણ. આરા=કરવત દુકારા=બે ભાગ.

૧. 'જ્ઞાયક જ્ઞેયાકાર' અથવા 'જ્ઞેયાકાર જ્ઞાનની પરિણતિ' એ વ્યવહાર-વચન છે.

ચૈદ્રૂષ્યં જડરૂપતાં ચ દધતોઃ કૃત્વા વિભાગં દ્વયો-
 રન્તર્દારૂણદારણેન પરિતો જ્ઞાનસ્ય રાગસ્ય ચ।
 ભેદજ્ઞાનમુદેતિ નિર્મલમિદં મોદધ્વમધ્યાસિતાઃ
 શુદ્ધજ્ઞાનઘનૌઘમેકમધુના સન્તો દ્વિતીયચ્યુતાઃ ॥૨॥

અર્થ :-શુદ્ધ, સ્વતંત્ર, એકરૂપ, નિરાબાધ, ભેદવિજ્ઞાનરૂપ તીક્ષ્ણ કરવત અંદર પ્રવેશીને સ્વભાવ-વિભાવ અને જડ-ચેતનને જુદા જુદા કરી નાખે છે. તે ભેદવિજ્ઞાન જેમના હૃદયમાં ઉત્પન્ન થયું છે તેમને શરીર આદિ પરવસ્તુનો આશ્રય રુચતો નથી, તેઓ આત્મ-અનુભવ કરીને પ્રસન્ન થાય છે અને પરમાત્માનું સ્વરૂપ ઓળખે છે.

ભાવાર્થ :-જ્ઞાન પરભાવથી રહિત છે તેથી શુદ્ધ છે, નિજ-પરનું સ્વરૂપ બતાવે છે તેથી સ્વતંત્ર છે, એમાં કોઈ પરવસ્તુનો મેલ નથી તેથી એક છે, નય-પ્રમાણની એમાં બાધા નથી તેથી અબાધિત છે. આ ભેદવિજ્ઞાનની તીક્ષ્ણ કરવત જ્યારે અંદર પ્રવેશ કરે છે ત્યારે સ્વભાવ-વિભાવનું પૃથક્કરણ કહી નાખે છે અને જડ-ચેતનનો ભેદ બતાવે છે. તેથી ભેદવિજ્ઞાનીઓની રુચિ પરદ્રવ્યમાંથી ખસી જાય છે. તેઓ ધન, પરિગ્રહ આદિમાં રહે તોપણ ખૂબ આનંદથી પરમતત્ત્વની પરીક્ષા કરીને આત્મિક રસનો આનંદ લે છે. ૩

સમ્યક્ત્વથી સમ્યગ્જ્ઞાન અને આત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ (સવૈયા તેવીસા)

જો કબહૂં યહ જીવ પદારથ,
 ઔસર પાઙ મિથ્યાત મિટાવૈ।
 સમ્યક્ ધાર પ્રવાહ બહૈ ગુન,
 જ્ઞાન ઉદૈ મુખ ઝરઘ ધાવૈ॥
 તૌ અભિઅંતર દર્વિત ભાવિત,
 કર્મ કલેસ પ્રવેસ ન પાવૈ।
 આતમ સાધિ અધ્યાતમકે પથ,
 પૂરન હૈ પરબ્રહ્મ કહાવૈ॥૪॥

શબ્દાર્થ :-કબહૂં=કોઈવાર. ઔસર(અવસર)=મોકો. પ્રબાહ=વહેણ. ઊરઘ=ઊંચે,

યદિ કથમપિ ધારાવાહિના બોધનેન

ધ્રુવમુપલભમાનઃ શુદ્ધમાત્માનમાસ્તે।

તદયમુદયદાત્મારામમાત્માનમાત્મા

પરપરિણતિરોધાચ્છુદ્ધમેવાભ્યુપૈતિ ॥૩॥

ધાવે=દોડે અભિઅંતર(અભ્યંતર)=અંતરંગમાં. દર્વિતકર્મ=જ્ઞાનાવરણીય આદિ દ્રવ્યકર્મ. ભાવિત કર્મ=રાગ-દ્વેષ-મોહ આદિ ભાવકર્મ. કલેસ=દુઃખ. પ્રવેસ-પહોંચ. પંથ=માર્ગ. પૂરન=પૂર્ણ. પરબ્રહ્મ=પરમાત્મા.

અર્થ :-જ્યારે કોઈવાર આ જીવપદાર્થ અવસર પામીને મિથ્યાત્વનો નાશ કરે છે અને સમ્યક્ત્વરૂપ જળના પ્રવાહમાં વહીને જ્ઞાનગુણના પ્રકાશમાં ઊંચે ચઢે છે ત્યારે તેના અંતરંગમાં દ્રવ્યકર્મ અને ભાવકર્મનું દુઃખ કાંઈ અસર કરતું નથી. તે આત્મશુદ્ધિના સાધન એવા અનુભવના માર્ગમાં લાગીને પરિપૂર્ણ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થાય છે. તેને જ પરમાત્મા કહે છે.

ભાવાર્થ :-અનંત સંસારમાં પરિભ્રમણ કરતો જીવ કોઈવાર કાળલબ્ધિ, દર્શનમોહનીયનો અનુદય અને ગુરુ-ઉપદેશ આદિનો અવસર પામીને તત્ત્વશ્રદ્ધા કરે છે ત્યારે દ્રવ્યકર્મો અથવા ભાવકર્મોની શક્તિ શિથિલ થઈ જાય છે અને અનુભવના અભ્યાસથી ઉન્નતિ કરતાં કરતાં કર્મબંધનથી મુક્ત થઈને ઊર્ધ્વગમન કરે છે અર્થાત્ સિદ્ધગતિને પામે છે. ૪.

સમ્યગ્દષ્ટિનો મહિમા (સવૈયા તેવીસા)

ભેદિ મિથ્યાત સુ વેદિ મહારસ

ભેદ-વિજ્ઞાન કલા જિન્હ પાઈ।

જો અપની મહિમા અવધારત, અદાનંદ.

ત્યાગ કરેં ઊર સૌજ પરાઈ ॥

ઉદ્ધત રીતિ ફુરી જિન્હકે ઘટ,

હોત નિરંતર જોતિ સવાઈ।

તે મતિમાન સુવર્ન સમાન,

લગૈ તિન્હકૌં ન સુભાસુભ કાઈ ॥૫॥

નિજમહિમરતાનાં ભેદવિજ્ઞાનશક્ત્યા

ભવતિ નિયતમેષાં શુદ્ધતત્ત્વોપલમ્ભઃ।

અચલિતમખિલાન્યદ્રવ્યદૂરેસ્થિતાનાં

ભવતિ સતિ ચ તસ્મિન્નક્ષયઃ કર્મમોક્ષઃ ॥૪॥

શબ્દાર્થ :-ભેદિ=નષ્ટ કરીને. વેદિ=જાણીને. મહારસ=આત્માનુભવનું અમૃત. અવધારત=ગ્રહણ કરતો. ઉદ્ધત=ચઢતી. કુરી(સ્ફુરિત)=પ્રગટ સુવર્ન=સોનું. કાર્ઠ=મળ.

અર્થ :-જેમણે મિથ્યાત્વનો વિનાશ કરીને અને સમ્યક્ત્વનો અમૃતરસ ચાખીને જ્ઞાનજ્યોતિ પ્રગટ કરી છે, પોતાના નિજગુણ-દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર ગ્રહણ કર્યો છે, હૃદયમાંથી પરદ્રવ્યોની મમતા છોડી દીધી છે અને દેશવ્રત, મહાવ્રતાદિ ઊંચી ક્રિયાઓનું ગ્રહણ કરીને જ્ઞાનજ્યોતિની સવાઈ વૃદ્ધિ કરી છે, તે વિદ્વાનો સુવર્ણ સમાન છે; તેમને શુભાશુભ કર્મમળ લાગતો નથી. ૫.

ભેદજ્ઞાન, સંવર-નિર્જરા અને મોક્ષનું કારણ છે.

(અડિલ્લ છંદ)

ભેદગ્યાન સંવર-નિદાન નિરદોષ હૈ।

સંવરસૌં નિરજરા, અનુક્રમ મોષ હૈ॥

ભેદગ્યાન સિવમૂલ જગતમહિ માનિયે।

જદપિ હેય હૈ તદપિ, ઉપાદેય જાનિયે॥૬॥

શબ્દાર્થ :-નિદાન=કારણ. નિરદોષ=શુદ્ધ, નિરજરા=કર્મોનું એકદેશ ખરવું. અનુક્રમ=ક્રમે ક્રમે. સિવ=મોક્ષ. મૂલ=મૂળિયું. હેય=છોડવા યોગ્ય. ઉપાદેય=ગ્રહણ કરવા યોગ્ય

અર્થ :-લોકમાં ભેદવિજ્ઞાન નિર્દોષ છે, સંવરનું કારણ છે; સંવર નિર્જરાનું કારણ છે અને નિર્જરા મોક્ષનું કારણ છે. તેથી ઉન્નત્તિના ક્રમમાં ભેદવિજ્ઞાન જ પરંપરાએ મોક્ષનું કારણ છે. જો કે તે ત્યાજ્ય છે તોપણ ઉપાદેય છે.

ભાવાર્થ :-ભેદવિજ્ઞાન આત્માનું નિજસ્વરૂપ નથી તેથી મોક્ષનું પરંપરા કારણ છે, મૂળ કારણ નથી. પરંતુ તેના વિના મોક્ષના અસલ કારણ સમ્યક્ત્વ, સંવર, નિર્જરા થતાં નથી તેથી પ્રથમ અવસ્થામાં ઉપાદેય છે અને કાર્ય થતાં કારણ-પ્રલાપ પ્રપંચ જ હોય છે તેથી શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થતાં હેય છે. ૬.

સમ્પદ્યતે સંવર ણ્ણ સાક્ષાચ્છુદ્ધાત્મતત્ત્વસ્ય કિલોપલમ્ભાત્ ।

સ ભેદવિજ્ઞાનત્ત એવ તસ્માત્તદ્ભેદવિજ્ઞાનમતીવ ભાવ્યમ્ ॥૫॥

આત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થતાં ભેદજ્ઞાન હેય છે. (દોહરા)

ભેદગ્યાન તબલૌં ભલૌ, જબલૌ મુક્તિ ન હોઈ।
પરમ જોતિ પરગટ જહાં, તહાં ન વિકલપ કોઈ॥૭॥

શબ્દાર્થ :-તબલૌ=ત્યાં સુધી. ભલૌ=સારું. પરમ જોતિ=ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન.
પરગટ(પ્રગટ)=પ્રકાશિત.

અર્થ :-ભેદવિજ્ઞાન ત્યાં સુધી જ પ્રશંસનીય છે જ્યાં સુધી મોક્ષ અર્થાત્ શુદ્ધસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ ન થાય અને જ્યાં જ્ઞાનની ઉત્કૃષ્ટ જ્યોતિ પ્રકાશમાન છે ત્યાં કોઈ પણ વિકલ્પ નથી. (ભેદવિજ્ઞાન તો રહેશે જ કેવી રીતે ?) ૭.

ભેદજ્ઞાન પરંપરા મોક્ષનું કારણ છે. (ચોપાઈ)

૧ભેદજ્ઞાન સંવર જિન્હ પાયૌ।
સો ચેતન શિવરૂપ કહાયૌ॥
ભેદજ્ઞાન જિન્હકે ઘટ નાંહી।
તે જડ જીવ બંધૈ ઘટ માંહી॥૮॥

શબ્દાર્થ :-ચેતન=આત્મા. શિવરૂપ=મોક્ષરૂપ. ઘટ=હૃદય.

અર્થ :-જે જીવોએ ભેદજ્ઞાનરૂપ સંવર પ્રાપ્ત કર્યો છે તેઓ મોક્ષરૂપ જ કહેવાય છે અને જેના હૃદયમાં ભેદવિજ્ઞાન નથી તે મૂર્ખ જીવો શરીર આદિથી બંધાય છે. ૮.

ભેદજ્ઞાનથી આત્મા ઉજ્જ્વળ થાય છે. (દોહરા)

ભેદગ્યાન સાબૂ ભયૌ, સમરસ નિરમલ નીર।
ધોબી અંતર આતમા, ધૌવૈ નિજગુન ચીર॥૯॥

શબ્દાર્થ :-સમરસ=સમતાભાવ, નીર=પાણી. અંતર આતમા=સમ્યગ્દષ્ટિ, ચીર=કપડાં.

ભાવયેદ્ભેદવિજ્ઞાનમિદમચ્છિન્નધારયા।

તાવદ્યાવત્પરાચ્ચુત્વા જ્ઞાનં જ્ઞાને પ્રતિષ્ઠતે॥૬॥

ભેદવિજ્ઞાનતઃ સિદ્ધાઃ સિદ્ધા યે કિલ કેચન।

અસ્યૈવાભાવતો બદ્ધા બદ્ધા યે કિલ કેચન॥૭॥

અર્થ :-સમ્યગ્દષ્ટિરૂપ ધોબી, ભેદવિજ્ઞાનરૂપ સાબુ અને સમતારૂપ નિર્મળજળથી આત્મગુણરૂપ વસ્ત્રને સાફ કરે છે. ૯.

ભેદવિજ્ઞાની ક્રિયાનાં દષ્ટાંત (સવૈયા એકત્રીસા)

જैसे રજસોધા રજ સૌધિકૈં દરબ કાઢે,
પાવક કનક કાઢિ દાહત ઉપલકૌં ।
પંકકે ગરભમૈં જ્યૌં ડારિયે કતક ફલ,
નીર કરૈં ઉજ્જલ નિતારિ ડારૈ મલકૌં ॥
દધિકૌ મથૈયા મથિ કાઢે જૈસે માખનકૌં,
રાજહંસ જૈસૈં દૂધ પીવૈ ત્યાગિ જલકૌં ।
તૈસૈં ગ્યાનવંત ભેદજ્ઞાનકી સકતિ સાધિ,
વેદૈ નિજ સંપતિ ઉછેદૈ પર-દલકૌં ॥૧૦॥

શબ્દાર્થ :-રજ=ધૂળ. દરબ(દ્રવ્ય)=સોનું, ચાંદી. પાવક=અગ્નિ. કનક=સોનું. દાહત=બાળે છે. ઉપલ=પત્થર. પંક=કાદવ. ગરભ=અંદર. કતક ફલ=નિર્મળી. વેદૈ=અનુભવ કરે. ઉછેદૈ(ઉચ્છેદૈ)=ત્યાગ કરે. પર-દલ=આત્મા સિવાયના બીજા પદાર્થો.

અર્થ :-જેવી રીતે ધૂળધોયો ધૂળ શોધીને સોનું-ચાંદી ગ્રહણ કરે છે, અગ્નિ ધાતુને ગાળીને સોનું જુદું પાડે છે, કાદવમાં નિર્મળી નાખવાથી તે પાણીને સાફ કરીને મેલ દૂર કરી દે છે, દહીંનું મંથન કરનાર દહીં મથીને માખણ કાઢી લે છે. હંસ દૂધ પી લે છે અને પાણી છોડી દે છે; તેવી જ રીતે જ્ઞાનીઓ ભેદવિજ્ઞાનના બળથી આત્મ-સંપદા ગ્રહણ કરે છે અને રાગ-દ્વેષ અથવા પુદ્ગલાદિ પરપદાર્થોને ત્યાગી દે છે. ૧૦

ભેદજ્ઞાનોચ્છલનકલનાચ્છુદ્ધતત્ત્વોપલમ્બા-

દ્રાગગ્રામપ્રલયકરણાત્કર્મણાં સંવરેણ ।

વિભ્રત્તોષં પરમમમલાલોકમ્પ્લાનમેકં

જ્ઞાનં જ્ઞાને નિયતમુદિતં શાશ્વતોદ્યોતમેતત્ ॥૮॥

મોક્ષનું મૂળ ભેદવિજ્ઞાન છે.

(છપ્પા છંદ)

પ્રગટિ ભેદ વિજ્ઞાન, આપગુન પરગુન જાનૈ ।
પર પરનતિ પરિત્યાગ, સુદ્ધ અનુભૌ થિતિ ઠનૈ ॥
કરિ અનુભૌ અભ્યાસ, સહજ સંવર પરગાસૈ ।
આસ્રવ દ્વાર નિરોધિ, કરમધન-તિમિર વિનાસૈ ॥
છય કરિ વિભાવ સમભાવ ભજિ,
નિરવિકલપ નિજ પદ ગૈ ।
નિર્મલ વિસુદ્ધિ સાસુત સુથિર
પરમ અતીન્દ્રિય સુખ લૈ ॥૧૧॥

શબ્દાર્થ :-પરિત્યાગ=છોડીને, થિતિ ઠનૈ=સ્થિર કરે. પરગાસૈ(પ્રકાશે)=પ્રગટ કરે.
નિરોધિ=રોકીને, તિમિર=અંધકાર. સમભાવ=સમતાભાવ. ભજિ=ગ્રહણ કરીને,
સાસુત(શાશ્વત)=સ્વયંસિદ્ધ. સુથિર=અચળ. અતીન્દ્રિય=જે ઈન્દ્રિયગોચર ન હોય તે.

અર્થ :-ભેદવિજ્ઞાન આત્માના અને પરદ્રવ્યોના ગુણોને સ્પષ્ટ જાણે છે,
પરદ્રવ્યોમાંથી પોતાપણું છોડીને શુદ્ધ અનુભવમાં સ્થિર થાય છે અને તેનો અભ્યાસ
કરીને સંવરને પ્રગટ કરે છે. આસ્રવદ્વારનો નિગ્રહ કરીને કર્મજનિત મહા અંધકાર નષ્ટ
કરે છે, રાગ-દ્વેષ આદિ વિભાવ છોડીને સમતાભાવ ગ્રહે છે અને વિકલ્પરહિત પોતાનું
પદ પ્રાપ્ત કરે છે તથા નિર્મળ, શુદ્ધ, અનંત, અચળ અને પરમ અતીન્દ્રિય સુખ પ્રાપ્ત
કરે છે. ૧૧.

છક્કા અધિકારનો સાર

પૂર્વ અધિકારમાં કહેતા આવ્યા છીએ કે મિથ્યાત્વ જ આસ્રવ છે, તેથી
આસ્રવનો નિરોધ અર્થાત્ સમ્યક્ત્વ તે સંવર છે. આ સંવર—નિર્જરાનું અને અનુક્રમે
મોક્ષનું કારણ છે. જ્યારે આત્મા સ્વયં બુદ્ધિથી અથવા શ્રીગુરુના ઉપદેશ આદિથી
આત્મા—અનાત્માનું ભેદવિજ્ઞાન અથવા સ્વભાવ—વિભાવની ઓળખાણ કરે છે ત્યારે

સમ્યગ્દર્શનગુણ પ્રગટ થાય છે. સ્વને સ્વ અને પરને પર જાણવું એનું જ નામ ભેદવિજ્ઞાન છે, એને જ સ્વપરનો વિવેક કહે છે. 'તાસુ જ્ઞાનકૌ કારન સ્વ-પર વિવેક બખાનો' અર્થાત્ ભેદવિજ્ઞાન સમ્યગ્દર્શનનું કારણ છે. જેવી રીતે કપડા સાફ કરવામાં સાબુ સહાયક છે તેવી જ રીતે સમ્યગ્દર્શનની ઉત્પત્તિમાં ભેદવિજ્ઞાન સહાયક થાય છે અને જ્યારે કપડાં સાફ થઈ જાય ત્યારે સાબુનું કાંઈ કામ રહેતું નથી અને જો સાબુ હોય તો એક ભાર જ લાગે છે; તેવી જ રીતે સમ્યગ્દર્શન થયા પછી જ્યારે સ્વ-પરના વિકલ્પની આવશ્યકતા નથી રહેતી ત્યારે ભેદવિજ્ઞાન હેય જ હોય છે. ભાવ એ છે કે ભેદજ્ઞાન પ્રથમ અવસ્થામાં ઉપાદેય છે અને સમ્યગ્દર્શન નિર્મળ થયા પછી તેનું કાંઈ કામ નથી, હેય છે. ભેદ-વિજ્ઞાન જોકે હેય છે તોપણ સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિનું કારણ હોવાથી ઉપાદેય છે, તેથી સ્વગુણ અને પરગુણની ઓળખાણ કરીને પર-પરિણતિથી વિરક્ત થવું જોઈએ અને શુદ્ધ અનુભવનો અભ્યાસ કરીને સમતાભાવ ગ્રહણ કરવો જોઈએ.

